

การเปรียบเทียบความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ระหว่างนักกีฬาทีมและบุคคล

The comparison of differences in superstitious rituals among the team and individual athletes

สุพัชริน เขมรัตน์,¹ อภิลักษณ์ เทียนทอง,^{1*} สุตินา สุวรรณกาล¹ และเชาวรัตน์ เขมรัตน์²
Supatcharin Kemarat,¹ Apiluk Theanthong,^{1} Sutima Suwankan¹ and Chaowarat Kemarat²*

Received 19 May 2023, Revised 17 November 2023, Accepted 20 November 2023

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate differences in the superstitious rituals between team and individual athletes. The samples were derived from a selection of 220 representative Thammasat University athletes who participated in the Thailand University Games 2022 with ages ranging from 18 to 25 years. They were classified as team (n = 110) and individual athletes (n = 110). The superstitious rituals questionnaire-Thai version consisted of 45 items for seven factors: clothing and appearance, fetish, pre-game, game/meet, team rituals, prayer, and coach. Data were analyzed by R Studio program (version 4.2.1). Differences between types of sports were tested by using one-way multivariate analysis of variance and descriptive statistics. The results showed that superstitious rituals were significantly different between team and individual athletes. When compared with the individual athletes, the team athletes had significantly higher levels of the superstitious rituals with moderate effect in four factors including clothing and appearance ($\eta^2 = 0.098$, $p = 0.000$), fetish ($\eta^2 = 0.056$, $p = 0.000$) team ritual ($\eta^2 = 0.088$, $p = 0.000$) and coach ($\eta^2 = 0.067$, $p = 0.000$), and small effect in pre-game ($\eta^2 = 0.020$, $p = 0.034$) and game ($\eta^2 = 0.047$, $p = 0.001$). However, there was no significant difference in the prayer factor ($\eta^2 = 0.008$, $p = 0.182$) with a small effect. Thus, sport psychology counselling should comprehensively consider the superstitious rituals that related to types of sport.

Keywords: Superstitious rituals, Type of sports, Athletes

^{1*} สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการพัฒนากีฬา คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120
Department of Sports Science and Sports Development, Faculty of Allied Health Science, Thammasat University,
Khloungluang, Pathum Thani 12120, Thailand.

² โรงเรียนสอนกอล์ฟเชาวรัตน์ แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150
Chaowarat Golf Academy, Bangmod, Chom Thong, Bangkok, 10150, Thailand.

* Corresponding author: Tel.08-1662-9481, E-mail address: apiluk.the@allied.tu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาทีมและบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักกีฬามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566 อายุระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 220 คน แบ่งออกเป็น นักกีฬาทีม 110 คน และนักกีฬาบุคคล 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ฉบับภาษาไทย จำนวน 45 ข้อ ประกอบด้วย ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ด้านเครื่องราง ด้านก่อนแข่งขัน ด้านการแข่งขัน ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอน ทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรม R version 4.2.1 และ RStudio Desktop โดยเปรียบเทียบพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาทีมและบุคคล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียวและวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่านักกีฬาทีมและบุคคลให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักกีฬาทีมมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านการแข่งขัน ด้านก่อนแข่งขัน ด้านคำอธิษฐาน ด้านผู้ฝึกสอน ด้านเครื่องราง และด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์สูงกว่านักกีฬาบุคคล ตามลำดับ โดยมีค่าอิทธิพลขนาดปานกลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ($\eta^2 = 0.098$, $p = 0.000$) ด้านเครื่องราง ($\eta^2 = 0.056$, $p = 0.000$) ด้านพิธีกรรมของทีม ($\eta^2 = 0.088$, $p = 0.000$) และด้านผู้ฝึกสอน ($\eta^2 = 0.067$, $p = 0.000$) ส่วนด้านก่อนแข่งขัน ($\eta^2 = 0.020$, $p = 0.034$) และด้านการแข่งขัน ($\eta^2 = 0.047$, $p = 0.001$) มีอิทธิพลขนาดต่ำ และพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านคำอธิษฐาน ($\eta^2 = 0.008$, $p = 0.182$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นในกระบวนการให้คำปรึกษาทางวิทยาการกีฬาคควรให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่สอดคล้องกับชนิดกีฬา

คำสำคัญ: พิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ชนิดกีฬา นักกีฬา

คำนำ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และอาจถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ในการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ความเชื่อเกิดขึ้นและอาจมีการเปลี่ยนแปลงอันส่งผลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยพิธีกรรมความเชื่อโชคลางคือลักษณะของการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่ไว้ใจ ไม่จำเป็นว่าต้องตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใดๆ เช่น ผู้ที่เชื่อเครื่องรางของขลังจะมีความยึดมั่นว่าเครื่องรางของขลังให้คุณให้โทษได้

กิจกรรมกีฬาจัดเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมีปรากฏค่อนข้างเป็นธรรมชาติในหมู่นักกีฬา (Obare, 2000) อีกทั้งพิธีกรรมความเชื่อโชคลางยังเป็นหนึ่งปัจจัยในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักกีฬาว่าสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

ช่วยรับมือและเผชิญปัญหาหรือความไม่แน่นอนตลอดช่วงแข่งขันจนทำให้สามารถกลับมาควบคุมเกมการเล่นของตนเองได้ (Basiaga-Pasternak, 2019; Wright & Erdal, 2009) จากผลการศึกษาในนักกีฬาฟุตบอลสมัครเล่นพบว่าพิธีกรรมความเชื่อช่วยบรรเทาความเครียดก่อนแข่งขันและหวังว่าจะทำให้เกิดโชคดี (ÖZTÜRK, 2020) เป็นไปได้ว่านักกีฬาอาจต้องการที่พึ่งทางจิตใจเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง (Sasvári, Harsányi, Dér, & Szemes, 2019) Schippers & Lange (2006) พบว่านักกีฬาระดับสูงจะยึดมั่นกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในช่วงก่อนแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์แข่งขันที่รับรู้ถึงความไม่แน่นอน จนนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง รวมถึงสถานการณ์แข่งขันที่มีความสำคัญมากจนทำให้รู้สึกตึงเครียด และจะมีการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางเด่นชัดมากอย่างน้อย 1 อย่าง เพื่อช่วยควบคุมความเครียดทางจิตใจ อีกทั้งยังพบว่า

นักกีฬาที่มุ่งควบคุมปัจจัยภายนอกจะมีการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางมากกว่านักกีฬาที่มุ่งควบคุมปัจจัยภายใน Veillette and Searight (2021) พบว่านักกีฬาระดับอุดมศึกษามากกว่าร้อยละ 90 มีความเชื่อว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงความสามารถทางกีฬา และมีการนำพิธีกรรมความเชื่อโชคลางไปใช้มากที่สุดในช่วงก่อนแข่งขัน เช่นเดียวกับ Sasvári et al (2019) พบว่านักกีฬาจำนวนร้อยละ 55.1 มีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางอย่างน้อยหนึ่งอย่าง โดยมีการนำไปใช้มากที่สุดเกือบร้อยละ 70 ในช่วงก่อนแข่งขัน

บริบททางกีฬามีการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่ปรากฏอย่างเด่นชัด เช่น พิธีกรรมของทีมเลขนำโชค เครื่องรางนำโชค และการสวมใส่เสื้อผ้า (Ofori, Biddle, & Lavallee, 2013) โดยพิธีกรรมความเชื่อโชคลางเหล่านี้ช่วยให้นักกีฬาลดความเครียดและความวิตกกังวล (Zhang, Chiu, & Wei, 2009) เพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองและควบคุมอารมณ์ได้ดี ทำให้แสดงความสามารถในสถานการณ์คับขันได้ (Frost, Graf, & Becker, 1979) จากความเชื่อของเลขนำโชคในนักกีฬาฟุตบอลที่มีกล่าวถึงการเลือกสวมเสื้อหมายเลข 10 เนื่องจากไม่ใช่เพียงตัวเลขแต่คือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความโดดเด่นของผู้สวมใส่ (Wargo, 2008) หากย้อนไปยังกฎของกีฬาฟุตบอลตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ผู้เล่นตัวจริงต้องสวมเสื้อหมายเลข 1 -11 เพื่อจ่ายต่อการตัดสินของกรรมการ หากเรียงลำดับจากหมายเลข 1 - 11 พบว่าหมายเลข 1 คือ ผู้รักษาประตู หมายเลข 2-5 ตำแหน่งกองหลัง หมายเลข 7 กับ 11 ตำแหน่งรุกริมเส้น หมายเลข 9 ตำแหน่งกองหน้า และหมายเลข 10 ตำแหน่งเพลย์เมกเกอร์ หรือตำแหน่งของผู้สร้างเกมรุกและยืนอยู่หลังกองหน้า แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการอธิบายว่าสถานการณ์ของผู้เล่นหมายเลข 10 ไม่เหมือนเช่นอดีต เพราะเกมฟุตบอลสำหรับผู้เล่นแต่ละตำแหน่งเปลี่ยนไปแล้วก็ตาม แต่ยังมีนักกีฬาฟุตบอลอีกไม่น้อยที่ยังมีความเชื่อในเรื่องดังกล่าว หากพิจารณาการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาไทยในสถานการณ์ฝึกซ้อม

และแข่งขันที่สามารถพบเห็นได้ เช่น เจนรบ สำเภาดี นักกีฬาฟุตบอลชายทีมชาติไทย มีเครื่องรางของขลัง คือ พระเครื่องหลายองค์ที่พกติดตัวเสมอ เพราะเชื่อว่าช่วยเรื่องสภาพจิตใจได้เป็นอย่างดี หรือ จีระพงศ มีนาพระ นักกรีฑาทีมชาติไทย พกพาเทพเจ้าเดี่ยวอุ๊ยเทียนชื่อ โดยมีความเชื่อว่าช่วยดลบันดาลให้ประสบความสำเร็จและช่วยยืดเหนี่ยวจิตใจ (Chuumueangphan, 2017) หรือการกราบไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนแข่งขัน ดังที่ ผู้ฝึกสอนกีฬาเทควันโดชาวเกาหลีได้นำทัพนักกีฬาทีมชาติไทยขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันได้แก่ ศาลพระพรหม เอร่าวิณ ศาลหลักเมือง และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (Post today, 2016)

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางทางกีฬา ด้วยการใช้แบบประเมินพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ประกอบด้วย ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ด้านเครื่องราง ด้านก่อนการแข่งขัน ด้านการแข่งขัน ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอน (Bleak & Frederick, 1998) ในแง่ความแตกต่างของเพศ พบว่าเพศหญิงมีแนวโน้มยึดถือพิธีกรรมความเชื่อโชคลางและมีความเชื่อในเหตุการณ์เหนือธรรมชาติมากกว่าเพศชาย (ÖZTÜRK, 2020) แต่บางงานวิจัยพบว่านักกีฬาเพศชายและหญิงมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางไม่แตกต่างกัน ($p < 0.05$) (Veillette & Searight, 2021) สำหรับ ข้อมูลการศึกษาในนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไทยพบว่าเพศชายให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ รวมถึงด้านการแข่งขันมากกว่าเพศหญิง ($p < 0.05$) โดยพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านเครื่องราง ด้านก่อนแข่งขัน ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอนไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) (Kemarath, Theanthong, Kemarat, Suwanakan, & Yeemin, 2022) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาประเภททีมและบุคคล ซึ่งผลการวิจัยมีความแตกต่างกันออกไป เช่น พิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาทีมและบุคคลไม่แตกต่างกัน ($p < 0.05$)

(Veillette & Searight, 2021) ในขณะที่ Sasvari *et al.* (2019) พบว่าร้อยละ 55.1 ของนักกีฬาทีมและบุคคล มีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางอย่างน้อย 1 อย่าง และร้อยละ 70 กล่าวว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นในตนเองและการควบคุมความวิตกกังวลจากสถานการณ์แข่งขันจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมีความแตกต่างกันตามเพศ ชนิดกีฬา ระดับความสามารถ ระดับการศึกษา และความท้าทายของสถานการณ์กีฬา รวมถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อพิธีกรรมความเชื่อโชคลางทางกีฬา (Dömötör, Ruíz-Barquín, & Szabo, 2016) โดยข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการศึกษาในนักกีฬาชาวตะวันตก จึงเป็นหนึ่งในเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ายังไม่สามารถให้ข้อสรุปเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับนักกีฬาไทยซึ่งมีพื้นฐานวัฒนธรรมความเชื่อรวมถึงลักษณะธรรมชาติของกีฬาที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะแสดงผลความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาทีมและบุคคล ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำหรับการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาการกีฬารวมถึงการออกแบบโปรแกรมการฝึกด้านจิตใจที่มีความสอดคล้องกับความเชื่อตามความเหมาะสมกับประเภทกีฬาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาประเภททีมและบุคคล

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักกีฬามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 48 ประจำปี พ.ศ. 2565 จำนวน 510 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี จาก 32 ชนิดกีฬา ประกอบด้วย กรีฑา รมร่อน ชีมา ครอสเวิร์ด บริดจ์ บาสเกตบอล บาสเกตบอล 3x3 ปันจักสีลัด ปีนหน้าผา พันดาบ

ฟุตบอล ฟุตบอล ยิงปืน ยูยิตสู รักบี้ฟุตบอล วอลเลย์บอล วายน้ำ หมากรูกไทย หมากรูกสากล หมากล้อม หมากฮอส อิเล็กทรอนิกส์ (อีสปอร์ต) ฮับกีโด เซปักตะกร้อ เทควันโด เทนนิส เทเบิลเทนนิส เปตอง เพาะกาย เรือพาย เอแมท และแบดมินตัน ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน เพื่อให้การจำแนกตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มที่มีขนาดเท่ากัน จึงกำหนดให้มีขนาดตัวอย่างที่นำมาศึกษาครั้งนี้ จำนวน 220 คน แบ่งออกเป็น กีฬาทีม 110 คน และ กีฬาบุคคล 110 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย คือนักกีฬามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 48 ประจำปี พ.ศ.2565 ที่สามารถอ่าน เขียน และสื่อสารด้วยภาษาไทย มีเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้ และมีความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ชนิดกีฬา ประสบการณ์ในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัย และส่วนที่ 2 ข้อมูลพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง โดยใช้ข้อคำถามจากแบบสอบถามพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง (Superstitious Rituals Questionnaire) ของ Bleak and Frederick (1998) โดย สุพัชริน และคณะ (2565) ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ฉบับภาษาไทย โดยใช้วิธีการแปลกลับและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี ($\chi^2/df=1.03$, RMSEA = 0.01, NNFI = 1.00, CFI = 1.00, RMR = 0.08, GFI = 0.91, AGIF = 0.84) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามฯ ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ประกอบด้วย คำถาม 45 ข้อ

เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ แสดงความหมาย ตั้งแต่ 1 หมายถึง ไม่ได้ผลเลย ถึงระดับ 5 หมายถึง ได้ผลมากที่สุด แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ (clothing and appearance) จำนวน 17 ข้อ แสดงถึงพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อผ้า รองเท้า รวมถึงวิถีปฏิบัติเป็นประจำ เช่น การตัดผม การโกนหนวด 2) ด้านเครื่องราง (fetish) จำนวน 7 ข้อ แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางนำโชคที่นำมาใช้ 3) ด้านก่อนแข่งขัน (pre-game / meet) จำนวน 6 ข้อ แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรก่อนแข่งขัน เช่น การพันผ้าเทป การเปิดเพลง 4) ด้านการแข่งขัน (game / meet) จำนวน 4 ข้อ (แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรในการแข่งขัน เช่น การทำแต้มแรก การเคี้ยวหมากฝรั่ง 5) ด้านพิธีกรรมของทีม (team rituals) จำนวน 4 ข้อ แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติของสมาชิกในทีม เช่น วางมือรวมกัน การเชียร์ 6) ด้านคำอธิษฐาน (prayer) จำนวน 4 ข้อ แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการใช้คำอธิษฐานขอให้ประสบความสำเร็จ และ 7) ด้านผู้ฝึกสอน (coach) จำนวน 3 ข้อ แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ฝึกสอน (Kemarat *et al.*, 2022)

ผู้วิจัยตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามฯ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach' s alpha coefficient) โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักกีฬา ระดับอุดมศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่าแบบสอบถามฯ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91 จัดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($\alpha > 0.70$) (Nunnally, 1978)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเชิญกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเข้าร่วมกลุ่มแอฟพลิเคชันไลน์ โดยผู้วิจัยอัปโหลดไฟล์เอกสารชี้แจงข้อมูลการวิจัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถอ่านและดาวน์โหลดเอกสาร

ทั้งหมดในรูปแบบไฟล์ PDF จากนั้นผู้วิจัยจะส่งลิงค์แบบสอบถามฯ ให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านทางกลุ่มแอฟพลิเคชันไลน์ ในกรณีกลุ่มตัวอย่างไม่มีแอฟพลิเคชันไลน์ ติดต่อและจัดส่งข้อมูลยังอีเมลล์ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าสู่แบบฟอร์มข้อความโดยไม่ต้องล็อกอินและระบุตัวตน ในเบื้องต้นก่อนเริ่มทำแบบสอบถามจะได้อ่านเอกสารให้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยอีกครั้ง ในกรณีไม่ยินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่างให้เลือกช่องไม่ยินยอม ซึ่งจะถือเป็นการสิ้นสุดขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม โดยไม่สามารถเข้าสู่ขั้นตอนการตอบแบบสอบถามต่อไปได้ แต่หากยินยอมเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้เลือกช่องยินยอมและเข้าสู่ขั้นตอนการตอบแบบสอบถามในลำดับต่อไป ใช้เวลาตอบประมาณ 15 นาที ในขณะที่ทำแบบสอบถามหากมีข้อสงสัย สามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลาในช่องทางไลน์กลุ่มหรือไลน์ส่วนตัวหรือเบอร์โทรศัพท์ที่ผู้วิจัยได้แจ้งให้ทราบในเอกสารชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อตรวจสอบปัญหาการวิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรม R version 4.2.1 และ RStudio Desktop วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ ความปกติของข้อมูลทั้งหมดถูกตรวจสอบโดยค่าความเบี่ยงระหว่าง ± 2 และความโค้งอยู่ระหว่าง ± 7 (Curran, West, & Finch, 1996) เปรียบเทียบพิธีกรรมความเชื่อไชคกลางทั้ง 7 ด้านระหว่างนักกีฬาทีมและบุคคล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (Multivariate Analysis of Variance: One-Way MANOVA) กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขนาดของความแตกต่างได้รับการประเมินโดยใช้ Partial Eta squared (η^2) (Cohen, 1988) ซึ่งแปลผลเป็นอิทธิพลขนาดเล็ก ($0.0 < \eta^2 < 0.05$) อิทธิพลขนาดปานกลาง ($0.06 < \eta^2 < 0.13$) และอิทธิพลขนาดใหญ่ ($\eta^2 > 0.14$) และวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงสอดคล้องภายในของแบบสอบถามฯ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Nunnally, 1978)

ผล

การศึกษาคั้งนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามฯ จำนวน 220 คน แบ่งออกเป็น เพศชาย จำนวน 138 คน และเพศหญิง จำนวน 77 คน ไม่ระบุเพศ 5 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี แบ่งออกเป็น 1) นักกีฬา บุคคล จำนวน 110 คน จาก 22 ชนิดกีฬา คิดเป็นร้อยละ 51.33 ประกอบด้วย กรีฑา ชีมา ครอสเวิร์ด เทควันโด เทนนิส เทเบิลเทนนิส แบดมินตัน บันจี้สไลด์ ปีนหน้าผา เปตอง ฟันดาบ ยิงปืน ยูยิตสู วูวี่น้ำ หมากรูกไทย หมากรูกสากล หมากล้อม หมากฮอส เอแมท ฮับกีโด รมร่อน และเพาะกาย 2) นักกีฬาทีม จำนวน 110 คน จาก 10 ชนิดกีฬา คิดเป็นร้อยละ 48.67 ประกอบด้วย เซปักตะกร้อ บريدจ์ บาสเกตบอล บาสเกตบอล 3x3 ฟุตซอล ฟุตบอล รักบี้ฟุตบอล วอลเลย์บอล อิเล็กทรอนิกส์ (อีสปอร์ต) และเรือพาย (Kajbafnezhad, Ahadi, Heidarie, Askari, & Enayati, 2011; Šagát *et al.*, 2021) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Cleaning) เพื่อจัดการข้อมูลให้เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยตรวจสอบข้อมูลที่มีค่าสูงเกินจริง (Outliers) จาก Box-plot พบว่าไม่มีข้อมูลสูงและต่ำกว่า Whiskers จึงวิเคราะห์จำนวน 220 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็น นักกีฬาทีมและบุคคล กลุ่มละ 110 คน ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ โดยพิจารณาจากค่าความเบ้และค่าความโด่งของตัวแปรแต่ละตัว พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง -0.54 ถึง 1.04 ซึ่งเป็นตามเกณฑ์ระดับปานกลาง ตามที่ Curran *et al.* (1996) เสนอแนะว่าค่าความเบ้และความโด่งหากอยู่ในช่วง ± 2 และ ± 7 ตามลำดับ สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์หลายปัจจัยได้ ลำดับถัดมาตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว พบว่าความเป็น

เอกพันธ์ของความเป็นเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (Homogeneity of Variance-Covariance Matrices) ของตัวแปรตามระหว่าง นักกีฬาทีมและบุคคล ได้ค่า Box's M เท่ากับ 77.85 และค่า $p = 0.000$ แสดงว่าตัวแปรพหุคูณ ความเชื่อโชคลางมีความแปรปรวนแตกต่างกัน แต่เนื่องจากข้อมูลของกลุ่มนักกีฬาทีมและบุคคลมีสัดส่วนเท่ากันจึงอนุมูลข้อตกลงเบื้องต้นนี้ ผลการตรวจสอบความแปรปรวนตามแต่ละตัว ด้วยสถิติ Leven's test พบว่ามีพหุคูณความเชื่อโชคลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ($F_{(1,218)} = 19.886, p = 0.000$) ด้านเครื่องราง ($F_{(1,218)} = 11.411, p = 0.000$) และด้านก่อนแข่งขัน ($F_{(1,218)} = 11.463, p = 0.000$) ทั้งนี้ตัวแปรตามอื่น ได้แก่ ด้านการแข่งขัน ($F_{(1,218)} = 2.628, p = 0.106$) ด้านพิธีกรรมของทีม ($F_{(1,218)} = 0.611, p = 0.435$) ด้านคำอธิษฐาน ($F_{(1,218)} = 1.231, p = 0.268$) ด้านผู้ฝึกสอน ($F_{(1,218)} = 0.632, p = 0.421$) ยังคงมีเอกพันธ์ของความแปรปรวนระหว่างชนิดกีฬาเท่ากัน จึงถือว่าไม่ละเมิดข้อตกลง

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางทั้ง 7 ด้าน จำแนกตามชนิดกีฬาทีมและบุคคลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Wilks' Lambda = 0.133, $F = 197.319, p = 0.000$, Partial $\eta^2 = 0.22$) โดยชนิดกีฬาสามารถอธิบายความแปรปรวนหรือมีผลต่อพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ร้อยละ 22.00 ส่วนผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงสอดคล้องภายในของแบบสอบถามฯ ทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.95 จัดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Nunnally, 1978)

Table 1 Mean and standard deviation of superstitious rituals in all athletes (n = 220)

Variables	Mean	Standard Deviation
-----------	------	--------------------

● Clothing and appearance	0.96	0.78
● Fetish	1.25	1.11
● Pre-game / meet	2.08	1.08
● Game / meet	2.34	1.19
● Team rituals	2.46	1.14
● Prayer	1.68	1.31
● Coach	1.29	1.40

Table 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในด้านพิธีกรรมของทีม ด้านการแข่งขัน ด้านก่อนแข่งขัน ด้านคำอธิษฐาน ด้านผู้ฝึกสอน

ด้านเครื่องราง ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ เท่ากับ 2.46 (1.14), 2.34 (1.19), 2.08 (1.08), 1.68 (1.31), 1.29 (1.40), 1.25 (1.11) และ 0.96 (0.78) คะแนน ตามลำดับ

Table 2 Comparisons of superstitious rituals between team and individual athletes (n = 220)

Variables	Team	Individual	Mean difference	95% CI (Lower, Upper)	F	η^2	p
	athletes (n = 110) Mean(SD)	athletes (n = 110) Mean(SD)					
● Clothing and appearance	1.21(0.90)	0.72(0.55)	0.49	0.366, 1.087	23.724	0.098	0.000*
● Fetish	1.51(1.23)	0.98(0.90)	0.53	0.240, 0.814	13.054	0.056	0.000*
● Pre-game / meet	2.23(1.20)	1.93(0.92)	0.31	0.024, 0.591	4.559	0.020	0.034*
● Game / meet	2.59(1.27)	2.08(1.04)	0.51	0.205, 0.821	10.779	0.047	0.001*
● Team rituals	2.80(1.15)	2.12(1.03)	0.68	0.387, 0.968	21.083	0.088	0.000*
● Prayer	1.80(1.38)	1.56(1.23)	0.24	-0.111, 0.584	1.795	0.008	0.182
● Coach	1.65(1.52)	0.93(1.18)	0.73	0.366, 1.088	15.754	0.067	0.000*

Note: SD = standard deviation; CI = confidence interval; η^2 = Partial Eta squared; *p < 0.05

Table 2 พบว่านักกีฬาทีมมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ในด้านพิธีกรรมของทีม ด้านการแข่งขัน ด้านก่อนแข่งขัน ด้านคำอธิษฐาน ด้านผู้ฝึกสอน ด้านเครื่องราง และด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ สูงกว่านักกีฬาคอลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลขนาดปานกลางในด้าน

เครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ($\eta^2 = 0.098$, $p = 0.000$) ด้านเครื่องราง ($\eta^2 = 0.056$, $p = 0.000$) ด้านพิธีกรรม

ของทีม ($\eta^2 = 0.088$, $p = 0.000$) และด้านผู้ฝึกสอน ($\eta^2 = 0.067$, $p = 0.000$) สำหรับด้านก่อนแข่งขัน ($\eta^2 = 0.020$, $p = 0.034$) และด้านแข่งขัน ($\eta^2 = 0.047$, $p = 0.001$) มีอิทธิพลขนาดต่ำ ส่วนพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านคำอธิษฐาน ($\eta^2 = 0.008$, $p = 0.182$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางระหว่างนักกีฬาทีมและบุคคล จำนวน 220 คน แบ่งออกเป็น กีฬาทีม จำนวน 110 คน และกีฬาบุคคล จำนวน 110 คน จากผลการวิจัยพบว่า นักกีฬาทีมมีพิธีกรรมความเชื่อโซคกลาง ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านแข่งขัน ด้านก่อนแข่งขัน ด้านคำอธิษฐาน ด้านผู้ฝึกสอน ด้านเครื่องราง และด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ สูงกว่านักกีฬาบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะมีความขัดแย้งกับบางงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Veillette & Searight (2021) พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางระหว่างนักกีฬาทีมและนักกีฬาบุคคลไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) โดยให้ข้อมูลไว้ว่าแบบประเมินพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางอาจไม่เหมาะสมกับเนื่องจากปัจจุบันอาจมีข้อมูลพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางแตกต่างจากอดีต หรือจากผลการศึกษาพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางในยุคเริ่มต้นที่พบว่านักกีฬาบุคคลมีพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางสูงกว่านักกีฬาทีม (Bleak & Frederick, 1998) ในงานนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาเฉพาะกับนักกีฬาฟุตบอล ยิมนาสติก และกรีฑา จึงอาจยังไม่ครอบคลุมการอธิบายข้อมูลในชนิดกีฬาอื่น

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางตามรายด้าน พบว่ามีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมา เช่น นักกีฬาทีมและบุคคลมีพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางแตกต่างกัน โดยนักกีฬาร้อยละ 70 เชื่อว่าพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางมีอิทธิพลต่อการแข่งขันกีฬา และนักกีฬามากกว่าร้อยละ 90 ใช้พิธีกรรมความเชื่อโซคกลางในช่วงก่อนแข่งขัน (Sasvári *et al.*, 2019; Veillette & Searight, 2021) และมีการใช้พิธีกรรมความเชื่อโซคกลางเพื่อช่วยบรรเทาความเครียดและหวังให้เกิดโชคดีในนักกีฬาฟุตบอลสมัครเล่น (ÖZTÜRK, 2020) จะเห็นได้ว่านักกีฬาทีมมีคะแนนของพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางสูงกว่านักกีฬาบุคคลทุกด้าน สะท้อนถึงหลักของการคล้อยตามบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง ในที่นี้หมายถึงสมาชิกทีมซึ่ง

จัดเป็นกลุ่มอิทธิพลสำคัญจนมีผลให้บุคคลจะเลือกตอบสนองและแสดงตนว่าเป็นพวกเดียวกัน ผู้วิจัยขอเสนอความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางตามรายด้าน ดังนี้

พิธีกรรมความเชื่อโซคกลาง ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ เป็นลักษณะพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกายรวมถึงวิถีปฏิบัติประจำ เช่น การตัดผม การโกนหนวด จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายไม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อปกปิดร่างกายเท่านั้นแต่ยังเสริมสร้างบุคลิกภาพให้มีภาพลักษณ์ทางกายที่ดี ($p < 0.05$) (Matsri, 2020) เพิ่มความดึงดูดสายตา บอกรบพฤติกรรมของผู้สวมใส่ และสีของเครื่องกายสามารถส่งผลดีและผลร้ายในการใช้ชีวิตประจำวัน (Suwanwattana, 2010) สำหรับผลการศึกษานี้พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ของนักกีฬาทีม (1.21) สูงกว่านักกีฬาบุคคล (0.72) และมีค่าอิทธิพลขนาดปานกลาง ($\eta^2 = 0.098$) แสดงให้เห็นว่านักกีฬาทีมและบุคคลค่อนข้างแตกต่างกัน เป็นไปได้ว่านักกีฬาทีมมีโอกาสได้รับอิทธิพลกลุ่มจากการหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน อันด้วยการแสดงออกผ่านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ลักษณะเดียวกันจะนำไปสู่การเกิดความเชื่อมั่นต่อทีม ส่วนนักกีฬาบุคคลจะใช้เครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์เพื่อสะท้อนบุคลิกภาพพรสนิยมของตัวบุคคลเป็นสำคัญ หากพิจารณาคะแนนของพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ของทั้งนักกีฬาทีมและบุคคลพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพิธีกรรมความเชื่อโซคกลางด้านอื่น ซึ่งเป็นไปได้ว่าจากลักษณะคำถาม เช่น การพันท์หน้า การสลักหมายเลขบนผิวหนัง ยังไม่นิยมในนักกีฬาไทย เนื่องจากการพันท์หน้าหรือการสลักลายอาจจะทอนภาพลักษณ์เชิงลบ จากข้อมูลสังคมไทยในอดีตที่ว่าการสลักเป็นแสดงสังกัดในสมัยยุคศักดินาเป็นการให้ความหมายแก่ผู้ที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ผู้ทำหน้าที่ไพร่ และการสลักหน้าผากเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงให้รู้ว่าผู้นั้นเป็นนักโทษ (Duangnapa, 2010) รวมถึงข้อคำถาม “อาบน้

เย็นจัดตอนเช้าวันแข่งขัน” ที่อาจจะไม่เข้ากับสภาพอากาศของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร การอาบน้ำเย็นถือเป็นสิ่งที่ปฏิบัติประจำอยู่แล้ว (Kemarath *et al.*, 2022)

พิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านเครื่องราง เป็นลักษณะพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางนำโชค จากความเชื่อของคนไทยที่ให้ความสำคัญกับเครื่องรางมาแต่ครั้งโบราณ โดยเฉพาะเครื่องรางที่นักกรีฑาใช้ติดตัวในยามออกศึกสงครามเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้ห้าวหาญไม่เกรงกลัวข้าศึก เชื่อกันว่าเครื่องรางที่สร้างขึ้นด้วยวิชาไสยศาสตร์ชั้นสูงโดยพระเกจิอาจารย์ผู้มีวิชาอาคมอันเข้มขลังจะสามารถช่วยคุ้มครองป้องกันภัยรอบตัวได้เป็นอย่างดี และจากข้อมูลการศึกษาพฤติกรรมชาวไทยในช่วงเกิดวิกฤตการระบาดของไวรัส COVID-19 พบว่าความเชื่อโชคลางที่มีผลต่อบุคคลมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ การพยากรณ์ พระเครื่องวัตถุมงคล สีมงคล ตัวเลขมงคล และเรื่องเหนือธรรมชาติ ซึ่งเหตุผลที่นำไปสู่พิธีกรรมความเชื่อมาจากความกังวลต่อสถานการณ์และความรู้สึกไม่แน่นอน จึงพยายามหาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ (Management, 2022) จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านเครื่องรางของนักกีฬาทีม (1.51) สูงกว่านักกีฬาบุคคล (0.98) และมีค่าอิทธิพลขนาดปานกลาง ($\eta^2 = 0.056$) แสดงให้เห็นว่านักกีฬาทีมและบุคคลค่อนข้างแตกต่างกันพอสมควร เทเวศน์ (2563) พบว่าหากนักกีฬาในทีมมีความเชื่อว่าเครื่องรางสามารถทำให้ทีมของตนชนะการแข่งขันจะส่งอิทธิพลความเชื่อไปยังบุคคลในทีมเพิ่มขึ้น (Junhom, Vongjaturapat, Suksawang, & Singhnoy, 2020)

พิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านก่อนแข่งขัน เป็นลักษณะพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรก่อนแข่งขัน เช่น การติดเทปบนร่างกายแม้ว่าจะไม่มีอาการบาดเจ็บ การฟังเพลง การรับประทานของขบเคี้ยว และด้านการแข่งขัน เช่น การทำแท้มแรก การเคี้ยวหมากฝรั่ง จากผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านก่อนแข่งขันและการแข่งขันของนักกีฬาทีม (2.23

และ 2.59 ตามลำดับ) สูงกว่านักกีฬาบุคคล (1.93 และ 2.08 ตามลำดับ) โดยมีค่าอิทธิพลขนาดต่ำ ($\eta^2 = 0.020$ และ $\eta^2 = 0.047$ ตามลำดับ) จากทฤษฎีทางพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Operant behavior) กล่าวว่าการตอบสนองขึ้นอยู่กับ การเสริมแรง ซึ่งการเสริมแรงมาจากการเสริมแรงทั้งทางบวกหรือทางลบ ในกรณีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางเป็นการเสริมแรงทางบวก คือ เมื่อมีการนำพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมาใช้จะทำให้การตอบสนองหรือการรับรู้ว่าคุณเองมีโอกาสสำเร็จมากขึ้น จากกรณีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในด้านก่อนแข่งขันและการแข่งขันของนักกีฬาทีม สูงกว่านักกีฬาบุคคล มาจากลักษณะการรวมตัวกันของบุคคลที่นำไปสู่พฤติกรรมเสริมแรง ทำให้เกิดกำลังใจเป็นการสร้างพลังร่วมกันและนำไปสู่ความเชื่อไม่ว่าจะเป็น การรับรู้จากกองเชียร์ข้างสนาม การทำคะแนนแท้มแรก การสัมผัสมือกับเพื่อนร่วมทีมที่ทำคะแนนได้ ซึ่งแตกต่างจากนักกีฬาบุคคลที่ไม่มีโอกาสทำพิธีกรรมต่าง ๆ ในขณะแข่งขันร่วมกับเพื่อนร่วมทีม โดยมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่านักกีฬาจะนำพิธีกรรมความเชื่อโชคลางอย่างน้อยหนึ่งอย่างไปใช้ในช่วงก่อนแข่งขัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ผ่อนคลายความเครียด และหวังให้มีโชคในการแข่งขัน (ÖZTÜRK, 2020; Sasvári *et al.*, 2019; Schippers & Lange, 2006; Veillette & Searight, 2021)

พิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านพิธีกรรมของทีม เป็นลักษณะพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติของสมาชิกทีม เช่น วางมือรวมกัน การเชียร์ ผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านพิธีกรรมของทีมในนักกีฬาทีม (2.80) สูงกว่านักกีฬาบุคคล (2.12) และมีค่าอิทธิพลขนาดปานกลาง ($\eta^2 = 0.088$) แสดงให้เห็นว่านักกีฬาทีมและบุคคลค่อนข้างแตกต่างกันพอสมควร พิธีกรรมความเชื่อโชคลางกลายเป็นเรื่องปกติที่ได้รับการยอมรับในทีม แม้แต่นักกีฬาทั่วไปที่ไม่ค่อยสนใจมากแต่ร่วมมือปฏิบัติเพื่อไม่ให้ตนเองแตกต่างหรือขัดแย้งกับทีม จึงเป็นสาเหตุว่านักกีฬาทีมมีความร่วมมือในการ

ปฏิบัติพิธีกรรมของทีมอย่างเด่นชัดมากกว่า นักกีฬาบุคคล (Burke, 2017)

พิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านผู้ฝึกสอน เป็นลักษณะพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ฝึกสอน ผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านผู้ฝึกสอนของนักกีฬาทีม (1.65) สูงกว่านักกีฬาบุคคล (0.93) และมีค่าอิทธิพลขนาดปานกลาง ($\eta^2 = 0.067$) แสดงให้เห็นว่านักกีฬาทีมและบุคคลค่อนข้างแตกต่างกันพอสมควร โดยพิธีกรรมความเชื่อโชคลางถูกนำมาใช้ทั้งในสถานะแฟนคลับ นักกีฬา รวมถึงผู้ฝึกสอน เพื่อจุดมุ่งหมายในการพยายามควบคุมประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่อยากให้เกิดขึ้น (Burke, 2017) การที่นักกีฬาทีมมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านผู้ฝึกสอนสูงกว่านักกีฬาบุคคลเป็นไปได้ว่าอิทธิพลกลุ่มมีผลต่อการปฏิบัติตามกัน ซึ่งหมายถึงการที่พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความเชื่อของบุคคลอื่นในลักษณะเดียวกัน ในที่นี้คือผู้ฝึกสอนที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และการเกิดพฤติกรรมของนักกีฬาในการเป็นผู้นำด้านความเชื่อโชคลางด้วยการนำเครื่องรางนำโชคมาใช้ในการแข่งขันหรือสนับสนุนให้มีการสวดอธิษฐาน

ส่วนพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านคำอธิษฐานระหว่างนักกีฬาทีมกับบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปได้ว่าเป็นสิ่งที่นักกีฬาคิดหรือแสดงพฤติกรรมออกมานั้นไม่ว่าจะเป็นนักกีฬาทีมหรือบุคคลต่างยึดถือและปฏิบัติตามความคิดส่วนบุคคลซึ่งไม่จำเป็นต้องให้ผู้อื่นรับรู้หรือปฏิบัติร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ชัดเจนว่าด้วยธรรมชาติกีฬาทีมที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มด้วยงาน (task cohesion) เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ จนนำไปสู่ความสัมพันธ์ทั้งในบทบาทของผู้ให้และผู้รับ โดยการรวมกลุ่มมีองค์ประกอบทั้งด้านร่างกาย ทักษะกีฬา และจิตใจ (Carron, 1982) จึงส่งผลให้นักกีฬาทีมและบุคคลมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางแตกต่างกัน Schippers & Van Lange (2006) กล่าวว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางอาจช่วยให้นักกีฬามีสมาธิจดจ่อและขจัดสิ่งรบกวนที่ไม่จำเป็น

ในการแข่งขัน แต่ขณะเดียวกันหากนักกีฬาไม่เต็มใจหรือไม่ยินยอมกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางนั้นๆ อาจส่งผลเสียต่อการแสดงความสามารถทางกีฬา อย่างไรก็ตามในบางสังคมวัฒนธรรม เช่น นักกีฬาชาวฮังการีเรียนอาจไม่เต็มใจเปิดเผยพิธีกรรมความเชื่อโชคลางของตนเอง เนื่องจากหากกล่าวถึงเรื่องของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในวัฒนธรรมของชาวฮังการีเรียนจะสื่อความหมายในทางไม่ดี ซึ่งแตกต่างจากสังคมวัฒนธรรมอื่นที่ยอมรับเรื่องพิธีกรรมความเชื่อโชคลางอย่างกว้างขวาง (Sasvári et al., 2019) ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว เนื่องจากในสังคมไทยการเปิดเผยพิธีกรรมความเชื่อส่วนบุคคลอาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของนักกีฬา หรืออาจถูกประณามจากสังคมในทางไม่ดีได้เช่นกัน

จากผลการศึกษารั้งนี้เป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินงานให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาการกีฬา เนื่องจากในการทำงานร่วมกับนักกีฬานั้น นักจิตวิทยาการกีฬาอาจพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่นักกีฬายึดถือปฏิบัติ บางครั้งไม่สามารถอธิบายเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจน แต่สิ่งที่นักจิตวิทยาการกีฬาควรตระหนักเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ คือ การกำจัดอคติส่วนตัวและไม่มุ่งเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมความเชื่อของนักกีฬา (Burke, 2017) แต่ควรทำความเข้าใจกับสังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติของกีฬา และลักษณะส่วนบุคคลของนักกีฬาเป็นสำคัญ และจากผลการวิจัยที่พบว่านักกีฬาบุคคลและทีมมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางส่วนใหญ่แตกต่างกัน โดยนักกีฬาทีมมีการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางทุกด้านสูงกว่านักกีฬาบุคคล และด้านพิธีกรรมของทีมมีคะแนนสูงสุดทั้งในนักกีฬาทีมและบุคคล สะท้อนให้เห็นว่าควรตระหนักถึงความแตกต่างด้านความคิดความเชื่อตามพื้นฐานของประเภทกีฬา และในการออกแบบโปรแกรมการฝึกด้านจิตใจ สามารถสร้างจุดแข็งด้วยการสนับสนุนการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่มีการถือปฏิบัติอย่างคุ้นเคยในทีม แต่ควรคำนึงว่าต้องไม่เกิดผลกระทบเชิงลบต่อจิตใจและการแสดงความสามารถทางกีฬา ซึ่งในทางกลับกันพิธีกรรม

ความเชื่อโชคลางจะส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวและสร้างความเชื่อมั่นในการแสดงความสามารถทางกีฬา ทั้งของตนเองและทีม

สรุปผล

นักกีฬาทีมและบุคคลให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักกีฬาทีมมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านก่อนแข่งขัน ด้านการแข่งขัน ด้านผู้ฝึกสอน ด้านเครื่องราง และด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณะสูงกว่านักกีฬาบุคคล ส่วนพิธีกรรมความเชื่อโชคลางด้านคำอธิษฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการศึกษาวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาพิธีกรรมความเชื่อโชคลางทางกีฬาในประเด็นเพิ่มเติมจากข้อคำถามตามแบบสอบถามฯ ด้วยการสังเกตหรือสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อขยายผลการศึกษาด้านพิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาทีมและบุคคล นอกจากนี้สามารถศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น การจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ปัจจัยส่วนบุคคล วิธีการดำเนินชีวิต และปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง (Achirathanont, 2021)

เอกสารอ้างอิง

- Achirathanont, W. (2021). The power of belief and faith in sacred objects to jewelry and gems. *Journal of MCU Loei Review*, 2(3), 50-60.
- Basiaga-Pasternak, J. (2019). Pre-performance rituals and anxiety among young Polish and Ukrainian football players. *Baltic Journal of Health and Physical Activity* 11(4), 69-76. doi:10.29359/BJHPA.11.4.08.
- Bleak, J. L., & Frederick, C. M. (1998). Superstitious behavior in sport: Levels of effectiveness and determinants of use in three collegiate sports. *Journal of Sport Behavior*, 21(1), 1-15.
- Burke, K. L. (2017). Consultations with superstitious athletes in sport psychology. *Journal of Psychology and Clinical Psychiatry*, 7(3), 11-12. doi:10.15406/jpcpy.2017.07.00434
- Carron, A. V. (1982). Cohesive in sport groups interpretations and considerations. *Journal of Sports Science* 4, 123-138.
- Chuamueangphan, K. (2017). *Superstitious ritual of "SEA Games" athletes: Enhance mental toughness for the gold medals*. Retrieved January 11, 2023, from <https://mgronline.com/sport/detail/9600000084939>
- Cohen. J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2 Ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Curran, P. J., West, S., & Finch, J. F. (1996). The robustness of test statistics to nonnormality and specification error in confirmatory factor analysis. *Psychological Methods*, 14(1), 16-29.
- Dömötör, Z., Ruíz-Barquín, R., & Szabo, A. (2016). Superstitious behavior in sport: A literature review. *Scandinavian Journal of Psychology*, 57(4), 368-382. doi:10.1111/sjop.12301
- Duangnapa C. (2010). Tatto: From belief to fashion: Minister of Culture: Trad; 2010 Retrieved February 11, 2023, from https://www2.m-culture.go.th/trad/ewt_news.php?nid=399&filename=index.
- Frost, R. O., Graf, M., & Becker, J. (1979). Self-devaluation and depressed mood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(5), 958.

- Junhom, T., Vongjaturapat, N., Suksawang, P., & Singhnoy, C. (2020). Causal relationship among leadership style, motivation climate, team cohesion, and collective efficacy on performance satisfaction in Thai professional football teams. *Journal of Health, Physical Education and Recreation, 46*(2), 80-91.
- Kajbafnezhad, H., Ahadi, H., Heidarie, A. R., Askari, P., & Enayati, M. (2011). Difference between team and individual sports with respect to psychological skills, overall emotional intelligence and athletic success motivation in Shiraz city athletes. *Journal of Physical Education and Sport, 11*(3), 249-254.
- Kemarat, S., Theanthong, A., Kemarat, C., Suwanakan, S., & Yeemin, W. (2022). A comparative study of superstitious rituals among male and female college athletes. *Journal of Sports Science and Technology, 22*(2), 1-15.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement, 30*(3), 607-610.
- College of Management (2022). *Marketing in the Uncertain World*. Retrieved February 16, 2023, from <https://www.marketingoops.com/exclusive/opinion/cmmu-reveal-s-research-uncertain-world-consumers-stressed-and-superstitious-more-2021/>
- Matsri, A. (2020). *Influenced of body self image, fashion opinion leadership, and store attributes on clothing involvement* (master's thesis). Bangkok: Mahidol University.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2 Ed.). New York: McGraw-Hill.
- Obare, R. S. (2000). Can sport exist without religion. Sheffield: University of Sheffield.
- Ofori, P. K., Biddle, S., & Lavallee, D. (2013). The role of superstition among professional footballers in Ghana. *Athletic Insight, 14*(2), 117-127.
- ÖZTÜRK, H. (2020). Investigation of superstitious behavior of amature football players. *Journal of Sports and Performance Researches, 11*(1), 35-45. doi:10.17155/omuspd.569086.
- Post today. (2016). Taekwondo: Make the wish and superstitious ritual. Retrieved February 19, 2022, from <https://www.posttoday.com/lifestyle/445639>
- Šagát, P., Bartík, P., Lazi'c, A., Dragos, I. T., Koronas, V., Turcu, I., Curitianu, I. M. (2021). Self-esteem, individual versus team sports. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(12915), 1-7. doi: 10.3390/ijerph182412915.
- Sasvári, A., Harsányi, S. G., Dér, A., & Szemes, Á. (2019). An exploratory analysis of recreational and competitive athletes' superstitious habits. *Cognition, Brain, Behavior. An Interdisciplinary Journal, 23*(1), 63-76.
- Schippers, M. C., & Lange, P. A. M. V. (2006). The psychological benefits of superstitious rituals in top sport: A study among top sportspersons. *Journal of Applied Social Psychology, 36*(10), 2532-2553. doi: 10.1111/j.0021-9029.2006.00116.x.

- Suwanwattna, C. (2010). *Colours in Thai culture believings and myth* (master's thesis). Nakhonpathom: Silpakorn University
- Veillette, P. L., & Searight, H. R. (2021). Superstitious rituals among college athletes: A pilot study. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 9(2), 30-35. doi:10.15640/jpbs.v9n2a3.
- Wargo, E. (2008). The many lives of superstition. *APS Observer*, 21(9), 18-24.
- Wright, P., & Erdal, K. (2009). Sport superstition as a function of skill level and task difficulty. *Journal of sport behavior*, 32(2), 187-199.
- Zhang, J., Chiu, R., & Wei, L. Q. (2009). On whistleblowing judgment and intention: The roles of positive mood and organizational ethical culture. *Journal of Managerial Psychology*, 24(7), 627-649.